

KATILIM BANKACILIĞI

• NEDİR? • NASIL ÇALIŞIR?

TÜRKİYE KATILIM BANKALARI BİRLİĞİ

İçindekiler

Katılım Bankacılığı Nedir? Nasıl Çalışır?	3
Katılım Bankalarının kuruluş amacı nedir?	4
Katılım Bankaları, kâr veya zarara katılma hesaplarına dağıtacağı kâr payını nasıl belirliyor?	5
Katılım bankaları kullandığı fonların geri dönüşlerini nasıl garanti altına alıyor?	5
Katılım Bankaları neden banka faizlerine yakın kâr payı dağıtıyor?.....	6
Katılım Bankaları dağıtacakları kârı önceden açıklıyorlar mı?	6
Katılım Bankaları hep kâr dağıtıyor, hiç zarar dağıtmıyor, neden?	7
Katılım Bankaları başka hangi hizmetleri veriyor?	8
Dünyada başka örnekleri var mı?	8
Katılım Bankalarının fon toplama ve fon kullandırma işlemlerinde klasik bankacılıktan işleyiş farkı nedir?	9
Katılım bankalarındaki tasarruflarda güvence var mıdır ?	12
Katılım Bankaları şubelerinin bulunmadığı yerlerde nasıl hesap açtırabiliriz? Paramızı nasıl çekebiliriz?	12
Katılım Bankaları, diğer bütün bankalar gibi ilgili kamu otoriteleri [Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK), Merkez Bankası (TCMB), vb.] tarafından düzenli bir biçimde denetlenmektedir.....	13
Katılım bankacılığı, çağdaş ve sağlam bir finansman modelidir.	13
Katılım Bankaları Türk mali sistemini tamamlayan ve geliştiren kuruluşlardır.	14
Katılım Bankaları, Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelere (KOBİ) finansman desteği sağlamaktadır.	14
Katılım Bankaları kayıtdışı ekonominin kayıt altına alınmasına katkı sağlamaktadır.	15
Katılım Bankaları finans ve sermaye piyasalarına yeni ürünler kazandırmıştır.	15

1. Katılım Bankacılığı Nedir? Nasıl Çalışır?

Katılım bankacılığı, faizsizlik prensiplerine göre çalışan, bu prensiplere uygun her türlü bankacılık faaliyetlerini gerçekleştiren, kar ve zarara katılma esasına göre fon toplayıp, ticaret, ortaklık ve finansal kiralama yöntemleriyle fon kullandıran bir bankacılık modelidir.

İsimlerindeki “katılım” sözcüğü yapılan bankacılık türünün kar ve zarara katılma prensibine dayalı bir bankacılık olduğunu ifade etmek için kullanılmaktadır. Bu bankalar, tasarruf sahiplerinden topladıkları fonları, faizsiz finansman prensipleri dahilinde ticaret ve sanayide değerlendirerek, oluşan kâr veya zararı tasarruf sahipleriyle paylaşırlar. TL, USD ve EUR bazında vadeli hesaplarda toplanan fonlar, kurumsal finansman desteği, bireysel finansman desteği, finansal kiralama, kâr veya zarar ortaklığı yöntemleriyle değerlendirilir.

Ticaretin ve sanayinin ihtiyaç duyduğu hammadde, yarı mamul veya mamul madde, gayrimenkul, makine veya her tür teçhizatın temini, bu yöntemler aracılığıyla sağlanmaktadır.

Bu bankalarda, her türlü bankacılık işlemlerinde faiz ve belirsizlik ihtiva eden, aşırı riskli ve spekülatif işlemlere yer verilmez. Alkollü içecek, silah ve tütün ürünleri gibi toplum için zararlı bulunan konularda bankacılık işlemi yapılmaz.

Katılım bankalarının varlık nedeni ve Altın Kuralı “Faizsizlik Prensibi”dir. “Faizsizlik Prensibi”nin özü de;

a) Fon toplarken kar ve zarara katılma esasına göre fon kabul etmek ve müşteriye “sabit bir getiri” taahhüt etmemek,

b) Fon kullandırırken nakit kredi vermeyip, “müşterinin ihtiyaç duyduğu malı satıcıdan peşin alıp kendisine vadeli satmak, kiralamak veya iş sahibiyle proje bazında ortaklık oluşturmak” tır.

2. Katılım Bankalarının kuruluş amacı nedir?

Türkiye’de ve dünyada halkın bir kesimi, faiz gelirinden uzak durmaktadır. Bu nedenle klasik bankalara gitmeyen fonlar atıl kalmaktadır. Bu durum hem genel ekonomi açısından, hem de tasarruf sahibi açısından bir kayıptır. Katılım bankaları, mali sektörde bir yenilik olarak, faiz hassasiyeti nedeniyle klasik bankalara gitmeyen fonları ekonomiye kazandırmak ve tasarruf sahiplerinin fonlarını güvenle saklamalarına ve değerlendirmelerine yardımcı olmak amacıyla kurulmuştur. Ayrıca orta ve uzun vadede yatırımların finanse edilmesi yoluyla kalkınmaya katkı sağlarlar. Kuruluş aşamasında, dalında uzman kişilerin oluşturduğu heyetlerin görüşleri doğrultusunda ve dünyadaki uygulamalardan örnek alınarak katılım bankalarının topladığı fonları değerlendirmek için çeşitli yöntemler geliştirilmiştir. Bu yöntemlerle elde edilen kazancın ticari kazanç niteliğinde olduğu ve faizden esaslı olarak farklılık gösterdiği konusunda görüş birliği oluşmuştur.

3. Katılım Bankaları, kâr veya zarara katılma hesaplarına dağıtacağı kâr payını nasıl belirliyor?

Vadeli olarak açılan katılma hesaplarına dağıtılacak kâr, bu fonların kullanılması neticesinde oluşan kâr seviyesine bağlıdır. Söz konusu fonlar, para cinsine göre TL, USD ve EUR havuzlarında toplanır. Fon kullanmak isteyen müşteriye, talep ettiği para cinsi ve vade grubuna göre ilgili havuzdan, ihtiyaç duyduğu malın peşin alınıp vadeli satımı suretiyle finansman sağlanır ve bu işlem den doğan kâr günlük bazda ilgili hesaplara dağıtılır.

4. Katılım bankaları kullandırığı fonların geri dönüşlerini nasıl garanti altına alıyor?

Katılım bankaları fon kullandırmadan önce muhatap firmayı tetkik eder. Mali ve moralite yönünden istihbaratını ve analizini yapar. Eğer firma sağlam ve çalışılabilir durumda ise, eldeki verilere göre bir limit tahsis eder ve bu limit dahilinde çalışır. İlgili firmanın borcu karşılığında teminat olarak, sadece firmanın ve ortakların imzası ile yetinebileceği gibi, gerekli gördüğünde ya da piyasanın durumuna göre kefil, ipotek, teminat mektubu vb. teminatları talep edebilir. Kullanılan fonların geri dönmemesi durumunda, son çare olarak alınan teminatlar nakde çevrilerek alacak tahsil edilir.

5. Katılım Bankaları neden banka faizlerine yakın kâr payı dağıtıyor?

Bunun en önemli nedeni her iki tür bankacılığın da aynı piyasa ve ekonomide faaliyet göstermeleridir. Bankaların en önemli gelir kaynağı finansman (kredi) dir. Mevduat bankalarının finansmandan sağladığı gelir faiz, katılım bankalarının ise kar ya da vade farkıdır. Faiz ve kar oranları arz ve talebe göre piyasa tarafından belirlenir ve bankalar arasındaki rekabet nedeniyle birbirine yakın seviyede oluşur. Gelirlerin birbirine yakın olması tasarruf sahiplerine dağıtılacak faiz ve kar paylarının da birbirine yakın olmasına neden olmaktadır. Ancak bu kural her zaman geçerli değildir. Zaman zaman aradaki fark açılmaktadır. Örneğin 2009 yılında katılım bankaları 6 - 7 puan daha yüksek kar payı dağıtmışlardır. Bu durum onların çalışma sistemlerinin farklılığından kaynaklanmaktadır. Kaldı ki, gelirin birbirine yakın olması faiz ve karın aynı olduğu anlamına gelmez.

6. Katılım Bankaları dağıtacakları kârı önceden açıklıyorlar mı?

Dağıtılacak kârları önceden açıklamak hiçbir şekilde mümkün değildir. Kâr tutar ya da oranı vadeden bir gün önce dahi bilinmemektedir. Çünkü elde edilen kârlar günlük bazda katılma hesaplarına dağıtılmakta ve vade sonunda biriken toplam kar ana paraya eklenmektedir. Gazetelerde ilan edilen kâr payları ileriye yönelik dağıtılacak kârları gösteren bir tablo değil, açıklanan rakamlar verilen tarih itibarıyla gerçekleşmiş ve vade gruplarına göre dağıtılmış kâr paylarını göstermektedir. Netice itibarıyla, bu oranlar

müşterilere geçmişte dağıtılan kâr payları hakkında fikir vermek ve geleceğe yönelik karar vermelerine yardımcı olmak amacıyla ilan edilmektedir. Faiz ile kâr arasındaki en önemli fark, faizin miktarının önceden bilinmesi, kârın miktarının bilinmemesidir.

7. Katılım Bankaları hep kâr dağıtıyor, hiç zarar dağıtmıyor, neden?

Katılım bankaları kârlarının büyük bölümünü mal alım satımı şeklinde gerçekleştirdiği finansmandan sağlamaktadır. Bir malı örneğın peşın 100 liraya aldıktan sonra vadeli 110 liraya satarak 10 lira kâr elde etmektedir. Banka hiçbir zaman 100 liraya aldığı malı 90 liraya satmamaktadır. Bu nedenle alım-satımdan zarar etmesi mümkün değildir. Bankanın zararı, ancak sattığı malın bedelini (yani kullandırdığı fonun taksitlerini) tahsil edememesinden kaynaklanabilir. Tahsil edilememe oranı da toplam finansman hacminin azami % 2-3'ünü aşmadığı için banka neticede zarar etmemekte ve hesap sahiplerine kâr dağıtmaktadır. Bu yüzde 2-3 lük oran sadece dağıtılacak karı bir miktar aşağıya çekmektedir. Örneğın % 8 yerine % 7,8 gibi. Ancak ciddi kriz dönemlerinde alacakların tahsil edilememe oranları % 10 gibi, hatta daha yüksek oranlara çıktığında anaparada bile azalma olabilir.

Katılım bankası finansman desteğinin öncesi ve sonrasında müşterinin istihbarat ve mali analizini yaparak, gerekli teminatları alarak, müşteriye yakından takip ederek alacaklarının tahsil edilmesini, ve böylece kendisine emanet edilen paraların emniyetini sağlamaya çalışır.

8. Katılım Bankaları başka hangi hizmetleri veriyor?

Topladığı fonları değerlendirme ve ortaya çıkan kârı paylaşma bakımından klasik bankalardan esaslı olarak ayrılan katılım bankaları, diğer bütün bankacılık hizmetlerini de faiz içermemek şartıyla sunmaktadır. Özel cari hesaplar, teminat mektubu verme, akreditif açılması, çek karnesi verilmesi, çek ve senetlerin tahsile alınması, ihracat akreditiflerinin ihbar ve teyit edilmesi, seyahat çeki verilmesi, döviz alım satım işlemleri, yurtiçi ve yurtdışı havale ve transfer işlemleri, kredi kartları, telefon, elektrik, doğalgaz ve su faturası tahsilatları, sosyal güvenlik ve vergi ödemelerine aracılık edilmesi, alternatif hizmet kanalları (ATM, telefon bankacılığı, internet bankacılığı,..) gibi.

9. Dünyada başka örnekleri var mı?

Katılım Bankaları, 1970'li yıllardan itibaren dünya mali gündeminde tartışılan bir konudur. Türkiye'deki ilk uygulaması ise, 1985 yılında başlatılmıştır. Sayıları hızla artan faizsiz bankalar, iştirakleri ve şubeleri ile halen 60'tan fazla ülkede faaliyet göstermektedir. Bünyelerinde faizsiz esaslara göre çalışan birimler kuran batılı banka ve kurumlar da vardır. Bunlara örnek olarak; Citibank, HSCB, Union Bank of Switzerland, Kleinwort Benson, ANZ Grindlays, Goldman Sachs gibi müesseseler sayılabilir. Batılı bankalarca kurulan ilk bağımsız faizsiz banka, Citibank tarafından 1996 yılında, 20 milyon USD sermaye ile Bahreyn'de kurulan Islamic Investment Bank'tır.

10. Katılım Bankalarının fon toplama ve fon kullanırma işlemlerinde klasik bankacılıktan işleyiş farkı nedir?

Esas itibariyle faiz, ödünç verilen paranın vade sebebiyle miktarı önceden belirlenmiş sabit bir fazlalıkla geri ödenmesinin şart kılınmasından doğar. Klasik bankalar tasarruf sahiplerinden başta belirlenen faiz oranı karşılığında para toplamaktadır. Katılım bankalarında ise toplanan fonların sahiplerine belli bir gelir taahhüdünde bulunulmadığı gibi yatırılan anaparanın garantisi dahi yoktur.

Diğer önemli bir fark ise, katılım bankalarında nakit kredi sistemi olmamasıdır. Reel ekonomik faaliyetlerin ve tamamıyla mal alım satımı ile faturalı ve kayıtlı işlemlerin finanse edilmesi söz konusudur. Bu şekilde kullanılan fon kesin olarak amacına yönelik olmakta, piyasada ticareti hareketlendirmektedir. Üreticiden nakliyecisine kadar birçok sektör, bu işten istifade etmektedir. Kullanılan fon karşılığında bir mal olduğundan, geri ödenme kabiliyeti artmaktadır. Ekonomi kayıt altına alınmakta, devlete milyonlarca liralara varan KDV ödenmesine yardımcı olunmaktadır. Mal satımında katılım bankalarının alacağı kâr başta tespit edilir ve müşteri hangi tarihte ne kadar taksit ödeyeceğini bilir. Uygulanan kar oranlarında vade sonuna kadar bir değişiklik yapılmaz ve alacaklar vadesinden önce geri istenmez. Yani müteşebbis açısından bir belirsizlik yoktur, bu da firmalar için önemli bir avantajdır. Herhangi bir toptancının yaptığı faaliyet sonucu elde ettiği kazanç nasıl ki kâr deniyorsa, katılım bankalarının temin ettiği kazanç da aynı şekilde kârdır. Konunun daha iyi anlaşılabilmesi için kar payı ile faiz, kredi ile alım satım arasındaki farklar aşağıdaki tablolarda karşılaştırmalı olarak açıklanmıştır.

a) “Kâr Payı” ile “Faiz” arasındaki farklar (Toplanan Fonlarda)

<i>Kâr Payı</i>	<i>Faiz</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Vade sonunda belli olur. Vadeden bir önceki gün dahi kesin tutar belli olmaz. • Müşteriye ödenecek kar payı havuzda toplanan fonların kullanılmasına sonucunda doğan kardan ödenir. Müşteriye ödenen kar payı ile fon kullanan müşteriden alınan kar arasında bire bir ilişki vardır. • Finansmandan alınan kar ile tasarruf sahiplerine ödenen kar payı arasında tam bir paralellik vardır. Makas sabittir, açılıp kapanmaz. • Müşteriye ödenecek kar payı, bankanın kullandığı fonlardan sağladığı kara bağlıdır. Banka az kar ederse müşteri de az kar payı alır.. Çok kar etmesi durumunda müşteri bundan yararlanıp çok kar payı alır. Zarar ederse müşteri zarara katlanmak zorundadır 	<ul style="list-style-type: none"> • Vade başında belirlenir. • Müşteriye ödenecek faiz, bankanın çeşitli kaynaklardan elde ettiği gelirlerden ödenir. Bunların başında kredi faizleri gelir. Ancak kredilerden alınan faizle mevduata ödenen faiz arasında bire bir ilişki yoktur. • Krediden alınan faizle mevduata ödenen faiz arasındaki paralellik güçlü değildir. Makas şartlarına göre açılıp kapanır. (2008 krizinde açıldığı gibi) • Müşteriye ödenecek faiz bankanın karına bağlı değildir. Banka az kar etse de çok kar etse de ya da zarar etse de müşteriye ödenecek faiz başta belirlenen oran üzerinden hesaplanır ve bu oran vade sonuna kadar değişmez.

b) “Kredi” ile “Ticaret” arasındaki farklar (Kullandırılan Fonlarda)

<i>Ticaret (Alım Satım)</i>	<i>Kredi (Borç Para Verme)</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Katılım bankası ticaret yöntemiyle fon kullandırırken müşterisinin ihtiyaç duyduğu malı satıcısından peşin satın alır ve müşterisine, üzerine karını ilave ederek vadeli olarak satar. • Ticaret yönteminde ödeme banka müşterisine değil, malın satıcısına yapılır. • Ticaret yönteminde müşteri ile banka arasında imzalanan sözleşme alım-satım akdi şeklindedir. • Ticaret yönteminde, herhangi bir alışveriş veya proje olmadan para ödenmez. Finansman mutlaka bir mal alımı veya kiralanması veyahut da ortaklık projesi ile ilişkilendirilir. 	<ul style="list-style-type: none"> • Diğer bankalar müşterilerine kredi (borç para) verirler. Kredi ile mal alımı arasında bağlantı kurulmaz. • Kredide ödeme banka müşterisine yapılır. • Kredi sisteminde müşteri ile banka arasında imzalanan sözleşme kredi (ödünç para verme) akdi şeklindedir. • Kredi de müşterinin işletmesi ile ilgili bir ihtiyacının karşılanması için verilir. Ancak ödeme bir mal alımı karşılığında yapılmaz (konut ve araç kredileri hariç). Müşterinin aldığı krediyi istediği gibi kullanma imkanı vardır.

11. Katılım bankalarındaki tasarruflarda güvence var mıdır ?

Katılım bankacılığı sisteminin güven ve istikrarının sürdürülmesi amacıyla diğer bankalarda olduğu gibi katılım bankalarındaki tasarrufların da, kar payı dahil kişi başına 50.000 TL'lik bölümü Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun güvencesi altına alınmıştır. Güvence kişi ve banka başına ayrı ayrı 50.000 TL'dir. 4 Kişilik bir aile her bankada her aile bireyi için ayrı ayrı 50.000 TL'lik hesap açtırarak parasının toplam 800.000 TL'lik bölümünü güvence altına alabilir. (50.000 x 4 = 200.000 TL bir bankadan sağlanan güvence toplamı). Bunu, 4 katılım bankasında uygulaması halinde toplam güvence tutarı 800.000 TL olur. (200.000 x 4 = 800.000 TL) Ticari hesaplar için güvence yoktur.

12. Katılım Bankaları şubelerinin bulunmadığı yerlerde nasıl hesap açtırabiliriz? Paramızı nasıl çekebiliriz?

Her katılım bankasının yurtiçinde bir veya birkaç muhabir bankası bulunmaktadır. Bu muhabir bankalar vasıtasıyla herhangi bir Katılım Bankası şubesine para göndererek hesap açtırılabilir, hesaplardan para çekilebilir, Katılım Bankalarının çeki tahsil edilebilir, havale yapılabilir ve havale istenebilir.

Ayrıca EFT sistemi ile bulunulan yerden hesap açtırılabilir yurdun her tarafına para ulaştırılabilir.

Yurtdışında ise yaygın muhabir banka ağı bulunmakta olup, her tür dış işlem rahatlıkla yürütülebilmektedir.

13. Katılım Bankaları, diğer bütün bankalar gibi ilgili kamu otoriteleri [Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK), Merkez Bankası (TCMB), vb.] tarafından düzenli bir biçimde denetlenmektedir.

Katılım Bankalarının kuruluşu ve faaliyete geçmesi, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu'nun kararı ile gerçekleşmektedir. Bu kurumlar, daha kuruluş aşamasında ilgili kamu otoritelerinin ayrıntılı teknik ve idari incelemelerinden geçmektedir. Daha sonra da gerek bankacılık mevzuatına gerekse faizsiz bankacılık ilkelerine uygunluk yönünden sürekli olarak yerinde ve uzaktan gözetim yoluyla denetimden geçmektedirler.

14. Katılım bankacılığı, çağdaş ve sağlam bir finansman modelidir.

Günümüzde ABD ve Avrupa'nın önde gelen bazı bankaları ve finans kuruluşları, katılım bankalarının uyguladığı finans sisteminin gerçek bir ihtiyaca cevap verdiğini görerek bu alanda faaliyet göstermek üzere kendi bünyelerinde özel birimler oluşturmuşlardır. Katılım bankaları reel sektörle birbir bağlantılı çalıştıkları için olumsuz şartlarda dahi sağlıklı ve güvenli banka özelliğini kaybetmemektedirler. 2008 yılında ortaya çıkan finansal kriz, kötü risk yönetiminden ve Amerikan bankalarının reel işlemlerden koparak türev ürünlerle 4-5 misli finansman balonuna yol açmalarından kaynaklanmıştır. Belirtilen özellikleri nedeniyle bu krizden etkilenmeyen katılım bankaları bütün dünyanın ilgi odağı haline gelmiş ve Papalığın dahi övgüsüne mazhar olmuşlardır.

15. Katılım Bankaları Türk mali sistemini tamamlayan ve geliştiren kuruluşlardır.

Katılım bankaları, Türkiye’de 1980’li yıllarda mali sisteminin kurum ve araçlar yönünden çeşitlenmesi ve derinlik kazanması sürecinde, sisteme katılmış yeni bir finans modelidir. Çeşitli sebeplerle klasik bankalara mevduat olarak gitmeyen tasarrufları yasaların izin verdiği çerçevede kâr veya zarar ortaklığı esasına göre toplayan bu kurumların fonları, ülkemizde uzun vadeli sermaye piyasalarının geliştirilmesine ve derinleştirilmesine ciddi katkılar sağlayabilecek bir tür risk sermayesi (venture capital) niteliğindedir.

16. Katılım Bankaları, Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelere (KOBİ) finansman desteği sağlamaktadır.

Katılım bankaları aynı zamanda, mali sistemden yeterince finansman desteği alamayan çok sayıda küçük ve orta ölçekli işletmeye finansal kiralama yöntemiyle uygun koşullarda yatırım malları temin etmek suretiyle üretimin ve istihdamın artışına, dış ticarete katkı sağlamaktadır.

Katılım bankaları, kaynaklarının bir kısmını başta ihracat olmak üzere döviz kazandırıcı hizmetlerin finansmanına tahsis ederek ülkemize döviz girdisi sağlamaktadır. Hemen her sektörde gerçekleştirilen ihracatın finansmanında katılım bankalarının önemli katkısı bulunmaktadır.

Katılım bankaları, KOBİ’lere doğrudan veya KOSGEB, KGF, Hazine, Eximbank, Kalkınma Ajansları.. kanalıyla da ulaşabilmektedir.